

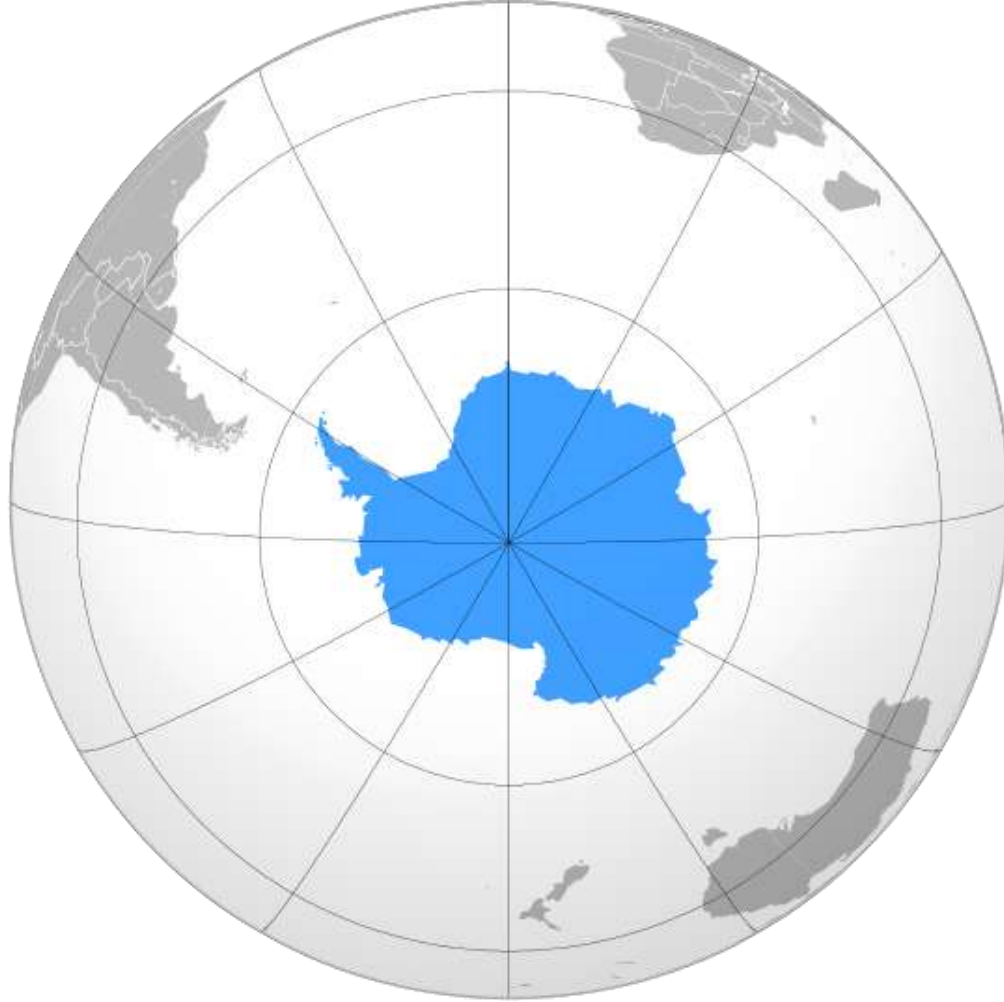

Antarktika Kıtası ve Dünya Siyaseti
Yrd. Doç. Dr. Levent Kırval / İTÜ Denizcilik Fakültesi

Antarktika

- Antarktika Güney Kutbu'nda yer alan ve Güney Kutbu'nu da içeren, ve içinde ülke bulunmayan tek kıtadır.
- 14 milyon kilometrekare büyüklük ile Antarktika dünyanın 5. büyük kıtasıdır.
- Dünya'nın en soğuk, en kuru, en rüzgarlı ve en yüksek kıtasıdır.
- Antarktika Dünya'nın en önemli su rezervini oluşturmaktadır.
- Antarktika'da zengin kömür yatakları mevcuttur. Ayrıca zengin demir yataklarının da olduğu bilinmektedir.
- Antarktika'da zengin offshore petrol ve doğalgaz yatakları bulunmaktadır. (özellikle Ross denizi çevresinde olduğu şu an için bilinmektedir)
- Ancak söz konusu kaynakların çıkartılması ve işletilmesi Antarktika Antlaşmalar Sistemi çerçevesinde 2048 yılına kadar yasaklanmış durumdadır.
- Ayrıca Antarktika, az sayıda da olsa, değerli ve nadir bir canlı habitatına sahiptir, ve çevre denizleri balıkçılık açısından da önem arz etmektedir.

Tüm İnsanlığın ???

Antarktika ve Egemenlik

- Antarktika kıtasındaki egemenlik hakları halihazırda tartışmalıdır ve tamamen iddia statüsündedir.
- Antarktika kıtasının halihazırda hükümran bir devleti yoktur.
- Egemenlik iddiası bulunan bazı devletler, egemenlik iddiasındaki diğer devletlerin iddialarını tanımış durumdadırlar, ancak bu devletler kamu hukuku (uluslararası hukuk) açısından tanıma bağlamında yeterli değildir.
- 1959 yılında imzalanan Antarktika Antlaşması ve takibinde gelişen Antlaşmalar Sistemi, devletler kamu hukuku (ve deniz hukuku) açısından kıta ve denizleri hakkındaki yasal çerçeveyi çizmektedir.
- Başlangıçta, 12 devlet tarafından imza edilen Antarktika Antlaşması'nın en önemli imzacı devletleri ABD ve SSCB olmuştur.
- Esasen Antarktika Antlaşması ABD ile SSCB arasındaki Soğuk Savaş döneminin ürünüdür, ve amacı dünyadaki mevcut nüfuz mücadelesini o yıllarda en azından bu kıta için dondurmaktır.

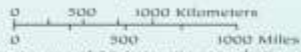
- Bu çerçevede, ABD ve SSCB önderliğindeki imzacı devletler, kıtayı yalnızca bilimsel araştırma yapılan, çevre koruma faaliyetlerinin gerçekleştirildiği, silahlandırmaya, nükleer faaliyetlere ve nükleer atık atılmasına izin verilmeyen, esasen siyasetten ve çatışmadan uzak bir kıta olarak tutma hedefini gütmüşlerdir.
- Soğuk Savaş yıllarında özellikle iki süper güç zaten tüm dünyada nüfuz mücadelesi yaptıklarından, ulaşılması ve yerleşilmesi oldukça zor olan Antarktika'yı mücadele alanı olmaktan çıkarmak istemişlerdir. (Ancak, kıtayı bir bilimsel araştırma alanı olarak kısıtlayıp, karşı tarafın da eline geçmesi olasılığını ortadan kaldırmayı hedeflemişlerdir.)
- Bu noktada, Antarktika Antlaşması'nın Soğuk Savaş dönemindeki ilk Silahsızlanma Antlaşması olduğunun (ABD-SSCB arasında) altını çizmek gerekir.
- Her ne kadar Antlaşmalar Sistemi, kıtayı bir bilimsel araştırma alanı olarak tutma hedefinde takip eden yıllarda belirli ölçüde başarıya ulaşmış olsa da, zaman içinde, Antarktika'daki siyasi nüfuz ve egemenlik kavgaları sürüp gitmiştir.

- Günümüzde Soğuk Savaş'ın bitmesi, ve yeni süper güçlerin ortaya çıkıyor olması ve çok kutuplu bir dünyaya gidiş nedeniyle, Antarktika Antlaşmalar Sistemi'nin yetersiz kaldığı iddiaları bulunmaktadır.
- Halihazırda, Antarktika Antlaşmalar Sistemi'ne taraf 50 imzacı devlet vardır. Bunların 28'i değişiklik önerileri ile ilgili oy hakkına sahip devletlerdir. Türkiye dahil 22 ülke ise gözlemci statüsündedir. AAS'nin Genel Sekreterliği Buenos Aires, Arjantin'dedir.
- Oy hakkına sahip 28 devletten, 7'si Antarktika kıtasının belirli bölümlerinde egemenlik iddialarına sahiptirler. (Bunlar: Arjantin, Avustralya, Fransa, Almanya, Yeni Zelanda, Norveç ve İngiltere'dir.)
- Dünya üzerinde bir devlet tarafından egemenlik iddiasında bulunulmayan tek bölge, halihazırda Antarktika kıtasındaki Marie Byrd Land'dir.

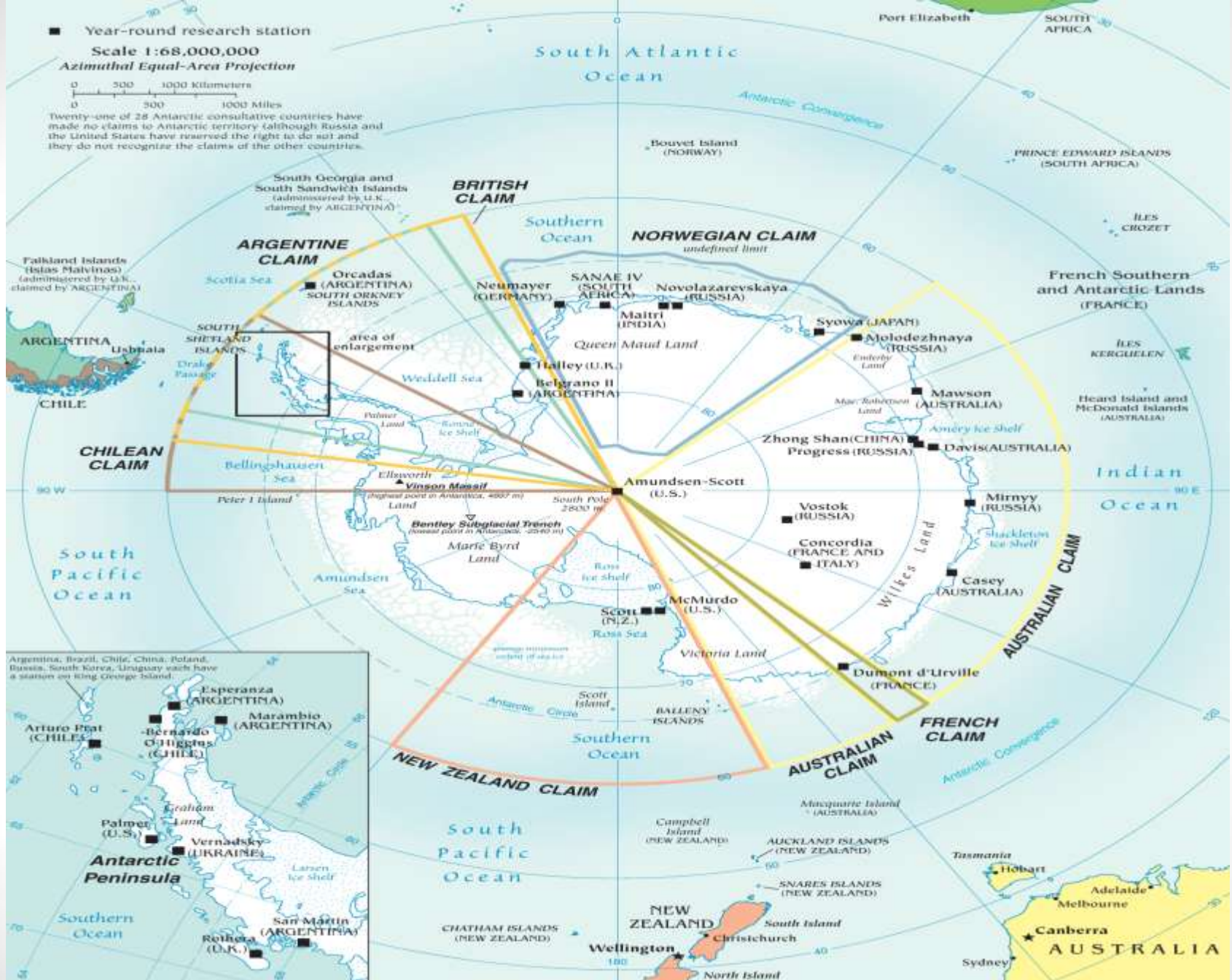
■ Year-round research station

Scale 1:68,000,000

Azimuthal Equal-Area Projection

Twenty-one of 28 Antarctic consultative countries have made no claims to Antarctic territory (although Russia and the United States have reserved the right to do so) and they do not recognize the claims of the other countries.

Antarktika ve Devlet Harcamaları

- Her ne kadar Antarktika'da egemenlik iddiasında bulunmasa da, ABD kıtadaki en güçlü aktördür. Kıtada, 2012 yılında, en fazla harcamayı 350 milyon dolarla ABD yapmıştır. ABD'nin yıllık harcama ortalaması buna genelde yakın olmuştur.
- ABD'yi, yıllık harcama olarak, Avusturalya (150 milyon dolar), İngiltere (100 milyon dolar), Rusya (90 milyon dolar), Güney Kore, Çin (80 milyon dolar), Japonya (70 milyon dolar), Fransa (60 milyon dolar), Hindistan (40 milyon dolar) ve Yeni Zellanda (20 milyon dolar) ile izlemektedir.
- İlgili ülkelerin tamamı da siyaseten kıtada en aktif ülkelerdir, ve toprak talepleri olsun olmasın, kıtanın önemli birer oyuncusu olmak için efor sarfetmektedirler.
- Kıtada gerek üs kurmak, personel bulundurmak, gerek ekspedisyenler gerçekleştirmek, gerekse de bilimsel faaliyetler için yapılan bu harcamalar esasen ülkelerin kıtaya verdikleri önemi de göstermektedir.

Antarktika ve Bilim

- Mevcut durumda Antarktika Antlaşmalar Sistemi, Antarktika'yı yalnızca bilimsel faaliyet gerçekleştirilmesi ile kısıtlamış olduğundan, ve koruduğundan, ülkelerin kıtadaki Bilimsel faaliyetleri de kıtada nüfuz arttırmalarında kilit rol oynamaktadır.
- Bugün kıtada ve kıta hakkında en fazla Research Output'a (Araştırma Çıktısı) sahip ülkeler ABD ve Rusya'dır.
- Gerek çevre, gerek küresel ısınma, gerek atmosferdeki tarihsel değişiklikler, canlı türleri gibi konularda en fazla bilimsel yayın yayınlayan bu ülkeler, Antarktika hakkında da (kıtayı tanımlayan uluslararası antlaşma gereği) daha fazla söz sahibi olmaktadırlar.
- Bu çerçevede, Bilimsel Faaliyetler gerçekleştirmek amacıyla kıtaya giriş yapmak, Türkiye açısından çok doğru bir stratejidir. (Esasen de olası tek stratejidir.)

Antarktika ve Gelecek

- Antarktika Antlaşmalar Sistemi'nin daha uzun yıllar kıta için temel belirleyici olacağı değerlendirilmektedir.
- Bu çerçevede, bilimsel faaliyetler dışında, egemenlik iddialarının hayata geçmesi ve rezervlerin ve kaynakların işletilmesi için uzun yıllar geçmesi gerekecektir.
- Ancak, antlaşmalar (süreler geçilerek) buna izin verir duruma gelse dahi, bu durumda da dünya devletleri arasındaki güç dengeleri sonuçları belirleyecektir.
- Özellikle, ABD, Rusya, İngiltere, Çin, Hindistan, Avustralya, Arjantin, Yeni Zellanda, Norveç, Güney Kore ve Fransa gibi ülkelerin takınacakları tavır ve bu çerçevedeki dış politikaları kilit önemdedir.
- Petrol ve Doğalgaz rezervlerinin çok zengin olduğunun net olarak ortaya çıkması ve yeni yatakların keşfi kıta hakkındaki mücadeleyi daha da artıracaktır.
- Suyun daha önemli bir kaynak haline geliyor olması kıtanın önemini daha da arttırmaktadır.
- Türkiye açısından ise kısa vadede bilimsel faaliyetler aracılığıyla (gerekirse bir başka ülke ile beraber) Antarktika'ya adım atmak, izlenebilecek en akıllıca yoldur. Siyasi gelişmeler takip edilerek de bu çerçevede ileride ülke yararına politikalar geliştirilebilir.

TEŞEKKÜRLER !

LEVENT KIRVAL (İTÜ-DF)